ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΛΑΚΡΟΥΑ, Ο ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

Τὸ πρῶτο του μυθιστόρημα. Γιατὶ δεν ἐξεδόθη. Ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ πνευματικοῦ του. Ἕνα κακερίζικο δρᾶμα. Ἡ πελυθρόνα μὲ τὸ θησαυρό. Ἕνας διαγωνισμὸς πρὸς συγγραφὴν ποιήματος. Ὁ Λακρουᾶ ἀποτυγχάνει. Πρὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ. «Βγάλε ἔξω τὸν κύριο!...». Ὁ Λακρουᾶ ὡς δημοσιογράφος καὶ ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1821, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Παῦλος Λακρουᾶ, ὁ ἐπωνυμασθεὶς «βιβλιόφιλος», μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ πατέρας τῆς βιβλιογραφίας, τῆς συστηματικῆς δηλαδὴ καταγραφῆς τῶν βιβλίων, καὶ ὡς ἕνας ἀπ' τοὺς κορυφαίους λογίους τοῦ 19ου αἰῶνος.

Ἦταν γιὸς δημοσίου ὑπαλλήλου καὶ γεννήθηκε στὰ 1809. Ἀπὸ μικρὸ παιδὶ ἀκόμα ἀγαποῦσε τὰ βιβλία καὶ μὲ τὶς οἰκονομίες του εἶχε κατορθώσει ν' ἀποκτήση μιὰ βιβλιοθήκη πλήρη τῶν κλασσικῶν συγγραφέων τῆς Γαλλίας. Ὅταν ἦταν ἀκόμα μαθητής, ὁ Λακρουᾶ εἶχε συγγράψει ἕνα ἄθλιο, ἀλλὰ ὀγκώδες μυθιστόρημα, κατὰ μίμησιν τοῦ Δουμᾶ. Ἐνῶ ὅμως τὸ ἔργο πλησίαζε πρὸς τὸ τέλος του, ὁ Παῦλος πῆγε νὰ ἐξομολογηθῆ, μίλησε σχετικῶς στὸν πνευματικό του κ' αὐτὸς τὸν συμβούλευσε νὰ σταματήση τὸ μυθιστόρημα.

Ὁ μικρὸς Παῦλος ἀναγκάστηκε νὰ τὸ σταματήση πράγματι, ἀλλὰ πῆρε τὴν ὑπόθεσι τοῦ τελευταίου μέρους καὶ τὴν ἔκαμε.... δρᾶμα, τὸ ὁποῖο ἔδωσε νὰ παρασταθῆ σ' ἕνα συνοικιακὸ θέατρο. Ὕστερ' ἀπὸ δυὸ μέρες ὅμως, ἐνῶ πίστευε ὅτι τὸ ἔργο του εἶχε γίνει δεκτό, ἔλαβε πίσω τὰ χειρόγραφά του μὲ τὴ σημείωσι:

«Τὸ δρᾶμα εἶνε πολὺ καλό, ἀλλὰ τὸ θέατρό μας κατ' ἀρχὴν δὲν παίζει τέτοιου εἴδους ἔργα».

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα, ὁ Λακρουᾶ κατελήφθη ἀπὸ ἀποστροφὴ γιὰ τὸ θέατρο, ὅπως καὶ γιὰ τὸ μυθιστόρημα.

Ἐπειδὴ ὅμως ἔπρεπε κάπου ν' ἀσχοληθῆ, ἐπεχείρησε τὴν ἔκδοσι ἑνὸς χρονογράφου τοῦ μεσαίωνος, γιὰ τὴν ὁποία ἀναγκάστηκε νὰ πουλήση ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε.

Στὸ τέλος μάλιστα βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ ξεκάμη καὶ μιὰ... πολυθρόνα, τὴν ὁποία τοῦ εἶχε κληροδοτήσει ἡ γιαγιά του, μὲ τὴν παραγγελία νὰ μὴ τὴν ἀποχωριστῆ ποτέ.

Λίγες μέρες ὅμως μετὰ τὴν πώλησι τῆς πολυθρόνας, ὁ Λακρουᾶ βρῆκε κάπου τρυπωμένο ἕνα κομμάτι χαρτί, στὸ ὁποῖο ἡ νεκρὴ ἐσημείωνε, ὅτι μέσα στὴν πολυθρόνα εἶχε κρύψει ἕνα κουτὶ μὲ χρεώγραφα καὶ τραπεζογραμμάτια, ἀξίας ἐν ὅλῳ 40.000 φράγκων.

Τότε ὁ Παῦλος κυριεύτηκε ἀπὸ πραγματικὴ ἀπελπισία, κόντεψε νὰ τρελλαθῆ κ' ἄρχισε ν' ἀναζητάη τὸ πολύτιμο ἔπιπλο. Πολὺ γρήγορα ὅμως πείστηκε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸ βρῆ καὶ ξαναγύρισε στὶς ἐκδοτικές του ἀσχολίες.

Ὕστερ' ἀπὸ λίγον καιρό, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας προκήρυξε ἕναν διαγωνισμὸ γιὰ τὴ σύνθεσι ἑνὸς ποιήματος πρὸς τὴν ἀρετή, μὲ ἀξιόλογο ἔπαθλο.

Στὸ διαγωνισμὸ αὐτὸ ἔλαβε μέρος μ' ἕνα.... δρᾶμα του ἔμμετρο κι' ὁ Λακρουᾶ, ἀλλὰ ὅταν πῆγε ν' ἀκούση τὴν κρίσι τῆς ἑλλανοδίκου ἐπιτροπῆς, ἔμαθε μὲ λύπη του ὅτι τὸ βραβεῖο δόθηκε σ' ἄλλον.

Ἔξω φρενῶν τότε, ὁ νεαρὸς ποιητὴς ζήτησε ἀμέσως ἀκρόασι ἀπὸ τὸν ὑπουργό, γιὰ νὰ παραπονεθῆ. Ὁ ὑπουργὸς τὸν δέχτηκε. Παίρνοντας ὅμως θάρρος ἀπ' αὐτό, ὁ Λακρουᾶ ἄρχισε νὰ.... ἀγορεύη καὶ νὰ ζαλίζη τὸν ὑπουργὸ μὲ διάφορες ἀνοησίες, ὥσπου ὁ ὑπουργὸς ἀναγκάστηκε νὰ καλέση τὸν κλητῆρα καὶ νὰ τοῦ πῆ:

— Βγάλτον ἔξω αὐτὸν τὸν κύριο!...

Ὁ Λακρουᾶ ὀργίστηκε γιὰ τὴν ἄσχημη αὐτὴ ὑποδοχὴ καὶ γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῆ, τύπωσε ἕνα λίβελλο κατὰ τῆς ἑλλανοδίκου ἐπιτροπῆς, τὸν ὁποῖο στέκοντας στὴν πόρτα τῆς Ἀκαδημίας, μοίρασε σ' ὅσους ἔμπαιναν μέσα.

Ὅλ' αὐτὰ δὲ γινόντουσαν στὰ 1825, ὅταν δηλαδὴ ὁ φιλοδοξώτατος καὶ ὀριγιναλιστώτατος αὐτὸς νέος δὲν εἶχε συμπληρώσει ἀκόμα τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ Σαὶντ Ἄλμ ἵδρυσε τὴν ἐφημερίδα «Φιγαρώ», στὴν ὁποία, μεταξὺ τῶν ἄλλων σύνεργατῶν, προσέλαβε καὶ τὸν Λακρουᾶ ὡς πολιτικὸ συντάκτη.

Ἐκεῖ ὁ Λακρουᾶ γνωρίστηκε μὲ τὸν περίφημο κριτικὸ τῆς ἐποχῆς Ἰούλιο Ζανέν, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἀνέλαβε καὶ νὰ τὸν προστατεύση. Συγχρόνως ἑτοίμασε κι' ἕνα νέο τρίπρακτο δρᾶμα μὲ τὸν τίτλο «Νύχτες καὶ αὐγές», τὸ ὁποῖο ὁ ἀρχισυντάκτης τοῦ «Φιγαρώ» ἀνέλαβε νὰ τὸ δώση νὰ παιχθῆ στὸ διευθυντὴ τοῦ θεάτρου «Ὀντεὸν», ὁ ὁποῖος ἦταν φίλος του.

Τὸ δρᾶμα παρεπέμφθη στὴν κριτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ θεάτρου, ἡ ὁποία τὸ ἀτέρριψε. Ὁ διευθυντὴς τοῦ «Ὀντεὸν» ὅμως πῆρε ἰδιαιτέρως τὸ νεαρὸ συγγραφέα καὶ τοῦ εἶπε:

— Μάθε, ἀγαπητέ μου, ὅτι γιὰ νὰ παρασταθῆ ἕνα τρίπρακτο δρᾶμα, πρέπει νὰ περιμένη τὴ σειρά του ἐπὶ δυὸ χρόνια. Κάμε τὸ λοιπὸν... μονόπρακτο ποὺ τὸ χρειαζόμαστε τώρα καὶ θὰ ἀνεβασθῆ ἀμέσως.

Πράγματι, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ βδομάδα, ὁ Λακρουᾶ εἶχε διασκευάσει τὸ δρᾶμα του σὲ... μονόπρακτο!

Ἡ ἀτυχία ὅμως καταδίωκε παντοῦ τὸ νεαρὸ συγγραφέα. Τὴν προηγουμένη τῆς πρεμιέρας, ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου προσεβλήθη ἀπὸ κεραυνοβόλο ἀποπληξία καὶ πέθανε!

Ἔτσι τὸ ἔργο τοῦ Λακρουᾶ δὲν παίχτηκε ποτέ...

Ἐκείνη τὴν ἐποχή, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις βρισκόταν στὴν ἀκμή της καὶ, κοντὰ στὸ φιλελληνικὸ ρεῦμα, ποὺ εἶχε σχηματισθεῖ στὴν Εὐρώπη, ὑπῆρχε καὶ μιὰ μερίδα φιλοτουρκική.

Τὴν ἡγεσία αὐτῆς τῆς μερίδος τὴν εἶχε ἀναλάβει ὁ φανατικὸς φιλότουρκος μαρκήσιος ντὲ Λιβρόν, ὁ ὁποῖος μάλιστα προσπαθοῦσε νὰ συγκεντρώση ἐθελοντὰς γιὰ νὰ πάη μαζύ τους καὶ νὰ πολεμήση ὑπὲρ τῶν Τούρκων.

Τὸν εὐεργετικὸ αὐτὸν ὑποστηρικτὴ τῶν Τούρκων, ὁ Λακρουᾶ τὸν ἐσατύρισε στὸ «Φιγαρώ» μὲ τόση καυστικότητα, ὥστε στὸ τέλος ὁ μαρκήσιος ἔγινε ἔξω φρενῶν καὶ πῆγε ἕνα πρωὶ στὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδος γιὰ νὰ ζητήση ἱκανοποίησι.

Ὁ Σαὶντ Ἄλμ, ὁ διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος, ἕνας ἄνδρας ἡρακλείων διαστάσεων, ἐξυπνότατος καὶ θωραλέος, ἀντελήφθη ἀμέσως τὸν σκοπὸ τοῦ ἐπισκέπτου.

— Ποιὸς εἶστε, κύριε; τὸν ρώτησε.

— Εἶμαι ὁ σατυρισθεὶς μαρκήσιος...

— ... ντὲ Λιβρόν; συμπλήρωσε ὁ διευθυντής.

— Ἀκριβῶς. Καὶ ἔρχομαι νὰ ζη...

— ... τήσετε ἱκανοποίηση, πρόσθεσε ὁ Σαὶντ Ἄλμ. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Σᾶς ἀναγορεύω νὰ μὲ διακόπτετε! φώναξε ὁ μαρκήσιος.

— Μπᾶ! Ἐσεῖς, βλέπω, ἔρχεστε νὰ μᾶς σφάξετε, εἶπε γελῶντας ὁ Σαὶντ Ἄλμ. Πρέπει νὰ μάθετε ὅμως ὅτι θἄχετε πολλὴ δουλειά. Εἶμαστε κακμὰ δεκαριὰ ὅλοι—ὅλοι...

— Μοῦ εἶνε ἀδιάφορο. Ἔχω ἀρκετοὺς φίλους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀναλάβουν νὰ ξεμπερδέψουν ὅλους τοὺς συντάκτας σας.

— Ὡραῖα! Θὰ μεταφέρουμε δηλαδὴ ἐδῶ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸ πόλεμο, δὲν εἶν' ἔτσι;

— Μὴ μὲ εἰρωνεύεστε, κύριε!

— Ἀφῆστε μας, καλέ, νὰ διασκεδάσουμε λιγάκι. Αὔριο θὰ μᾶς σκοτώσετε, ἔτσι δὲν εἴπατε; Καὶ μὲ τί ὅπλο θέλετε νὰ μονομαχήσουμε, ἀλήθεια;

— Μὲ ξίφος ἢ μὲ πιστόλι.

— Μὲ κανόνι δὲν θέλετε;

Ἔπειτα ἀπ' τὶς εἰρωνεῖες αὐτές, ὁ μαρκήσιος ἀναγκάστηκε νὰ φύγη, χωρὶς νὰ σκεφθῆ νὰ ξαναγυρίση ποτὲ πίσω.

Ὕστερ' ἀπὸ λίγο καιρό, τὸ «Φιγαρὼ» ἄλλαξε διευθυντὴ κ' ὁ Λακρουᾶ ἔγινε τότε ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος.

Στὸ μεταξὺ ὅμως δὲν λησμονοῦσε καὶ τὴ φιλολογία. Μόνος αὐτὸς μάλιστα ὑπεραστίστηκε διὰ τοῦ τύπου καὶ τὸ δρᾶμα τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ «Ἀμὶ Ροβσάρ», τὸ ὁποῖο παρεστάθη ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου Φουσέ, τοῦ γαμπροῦ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.

Τὴν ἑπομένη τῆς πρεμιέρας τοῦ ἔργου αὐτοῦ ποὺ παίχθηκε ὑπὸ θύελλαν ἀποδοκιμασιῶν, ὁ Λακρουᾶ ἐδημοσίευσε στὸ «Φιγαρὼ» τὴν περίφημη θεατρικὴ κριτική του, ποὺ ἄρχιζε ὡς ἑξῆς:

«Σφύριζε, ἠλίθιο ἀκροατήριο, σφύριζε ὅσα ἔργα εἶσαι ἀνάξιο νὰ καταλάβης!»

Λόγῳ τῆς ἐπιθετικῆς αὐτῆς κριτικῆς ὅμως τὸ

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΤΟΥ ALPHONS DAUDET

ΤΟ ΥΠΟΠΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΦΕΛΙΞ, 30 ἐτῶν. ΜΑΡΘΑ, γυναῖκα του, 26 ἐτῶν. ΑΝΝΑ, καμαριέρα του, 20 ἐτῶν.

(Σ' ἕνα μικρὸ σαλόνι. Ὁ Φελὶξ παίζει πιάνο. Ἔξαφνα μπαίνει ἡ Ἄννα μ' ἕνα γράμμα στὸ χέρι).

ΑΝΝΑ.— Ὁ ταχυδρόμος ἔφερε ἕνα γράμμα.

ΦΕΛΙΞ.— Εἶνε γιὰ μένα ;

ΑΝΝΑ.— Ὄχι, κύριε, εἶνε γιὰ τὴν κυρία. Νόμιζα ὅτι εἶνε ἐδῶ.

ΦΕΛΙΞ, *(παίρνει τὸ γράμμα καὶ τὸ κυττάζει μὲ προσοχή).*— Ἡ κυρία λαβαίνει συχνὰ γράμματα ;

ΑΝΝΑ.— Ἀρκετὰ συχνά, εἶνε τώρα κάμποσος καιρός...

ΦΕΛΙΞ.— Ἄ, ἔτσι ;... Καὶ πότε πῆρε τὸ προτελευταῖο γράμμα ;

ΑΝΝΑ.— Ἐδῶ καὶ τρεῖς ἡμέρες, κύριε.

ΦΕΛΙΞ.— Ξέρεις ἀπὸ ποῦ ἐρχότανε αὐτὸ τὸ γράμμα ;

ΑΝΝΑ.— Ἀπὸ τὸ Παρίσι, ὅπως ὅλα, κύριε.

ΦΕΛΙΞ.— Πολὺ καλά, Ἄννα. Σὲ παρακαλῶ μὴν πεῖς στὴν κυρία σου τίποτα. Νά, πάρε εἴκοσι φράγκα...

ΑΝΝΑ.— Εὐχαριστῶ, κύριε.

ΦΕΛΙΞ.— Καὶ δῶσε γρήγορα τὸ γράμμα στὴν κυρία σου.

(Ἡ Ἄννα παίρνει τὸ γράμμα καὶ φεύγει).

ΦΕΛΙΞ, *(μόνος, ἀκουμπῶντας στὸ πιάνο, χωρὶς νὰ παίζη).*— Θεέ μου !... Δὲν τολμῶ νὰ τὸ πιστέψω... Ἡ Μάρθα λαβαίνει συχνὰ γράμματα ἀπὸ τὸ Παρίσι ;... Μὰ ποιὸς τῆς γράφει λοιπόν ;... Δὲν μπόρεσα ν' ἀναγνωρίσω τὸ γραφικὸ χαρακτῆρα τοῦ φακέλλου... Ποιὸς τῆς γράφει, Θεέ μου ; Εἶνε καιρὸς τώρα ποὺ τὴ βλέπω πολὺ σκεφτική. Τί συλλογίζεται, ἄραγε ; Ὅταν τὴ ρωτῶ τί ἔχει, ταράζεται καὶ κοκκινίζει. Γιατί ; Τί μοῦ κρύβει ; Τί τῆς συμβαίνει ; Ἔχει μυστικὰ ἀπὸ μένα, αὐτὴ ἡ ὁποία ὁρκίζεται ὅτι μὲ λατρεύει σὰν Θεό της ; Εἶμαι ζηλιάρης, πολὺ ζηλιάρης. Δὲν θέλω οὔτε νὰ χορεύη κἀν ἡ γυναῖκα μου μὲ ξένους. Καὶ νὰ ποὺ ἔχει ἀλληλογραφία μὲ κάποιον... Ὤ, εἶνε τρομερό !... Αὐτὴ δὲν ἔχει οὔτε γονεῖς, οὔτε συγγενεῖς, οὔτε φίλες. Μὲ ποιὸν ἀλληλογραφεῖ λοιπόν ; Μὲ ποιόν ;...

(Μπαίνει ἡ Μάρθα).

ΜΑΡΘΑ.— Εἶσ' ἐδῶ, Φελίξ ; Γιατί δὲν μὲ εἰδοποιοῦσες νὰ ρθῶ νὰ σοῦ κάνω συντροφιά. Ἢ μήπως θέλεις νὰ μείνης μόνος ; Γιατί δὲν μοῦ μιλᾶς, ἀγατημένε μου ;

ΦΕΛΙΞ.— Μάρθα... Πῆρες ἕνα γράμμα πρὸ ὀλίγου. Δὲν εἶν' ἔτσι ;

ΜΑΡΘΑ, *(ταραγμένη).*— Ἕνα γράμμα ;

ΦΕΛΙΞ.— Ναί. Ὁ ταχυδρόμος ἔφερε ἕνα γράμμα γιὰ σένα.

ΜΑΡΘΑ.— Ἄ, ναί !... Μοῦ γράφει ἡ ράφτρα μου.

ΦΕΛΙΞ.— Ἡ ράφτρα σου ; Περίεργο !... Ἂν δὲν κάνω λάθος, ἡ ράφτρα σου μένει στὴ λεωφόρο τῆς Ὄπερας. Τὸ γράμμα ὅμως ποὺ σοῦ ἔφεραν πρὸ ὀλίγου εἶχε γραμματόσημο τῆς ὁδοῦ Τάμπλ.

ΜΑΡΘΑ.— Τὸ πρόσεξες αὐτό ; Κι' ὅμως δὲν ἔχει σημασία, Φελίξ. Μπορεῖ νὰ ἔρριξε ἡ ράφτρα μου τὸ γράμμα της στὸ ταχυδρομεῖο μιᾶς ἄλλης συνοικίας τοῦ Παρισιοῦ.

ΦΕΛΙΞ.— Ἴσως νἄχω λάθος. Πάντως γιὰ κύτταξε καλύτερα τὸ φάκελλο.

ΜΑΡΘΑ.— Θεέ μου !... Δὲν ξέρω τί ἔκανα αὐτὸ τὸ γράμμα...

ΦΕΛΙΞ.— Μὰ μόλις πρὸ ὀλίγου σοῦ τὸ ἔφεραν.

ΜΑΡΘΑ.— Ναί, ἀλλὰ δὲν ἦταν τίποτα ἄξιο λόγου. Μοῦ ἔγραφε ἡ ράφτρα μου γιὰ τὸ διόρθωμα ἑνὸς ἐπανωφοριοῦ.

ΦΕΛΙΞ, *(μὴ μπορῶντας νὰ κρατηθῆ).*— Μάρθα !... Φτάνουν πειὰ τὰ ψέμματα... Γρήγορα... δῶσε μου γρήγορα τὸ γράμμα ποὺ ἔλαβες...

ΜΑΡΘΑ.— Φελίξ! Ἀγάπη μου, ἐσὺ μοῦ μιλᾶς ἔτσι ;

ΦΕΛΙΞ, *(ὅλο καὶ πιὸ ἀγριεμένος).*— Δῶσε μου γρήγορα αὐτὸ τὸ γράμμα. Δῶσε μού το ἀμέσως.

ΜΑΡΘΑ, *(δακρύζοντας).*— Φελίξ... Μὰ γιατί κάνεις ἔτσι, ἀγάπη μου ; Τί φαντάζεσαι ;

ΦΕΛΙΞ.— Δὲν φαντάζομαι... Καταλαβαίνω, μαντεύω, καὶ μαντεύω τί συμβαίνει...

ΜΑΡΘΑ.— Θεέ μου !... Εἶσαι σκληρός, Φελίξ, εἶσαι ἄδικος. Μὲ ὑποπτεύεσαι ἐμένα ;... Ἐμένα ;... Σοῦ ὁρκίζομαι, φίλε μου, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ δὲν περιέχει τίποτε κακό...

ΦΕΛΙΞ.— Νὰ τὴν δῶ... Θέλω νὰ τὴν δῶ... Δῶσέ μού την γρήγορα. Σὲ διατάζω. Ἀκοῦς ;

ΜΑΡΘΑ.— Ὄχι, ὄχι, Φελίξ, μὴν ἐπιμένεις. Δὲν μπορῶ... δὲν θέλω νὰ σοῦ τὸ δώσω αὐτὸ τὸ γράμμα.

ΦΕΛΙΞ.— Τί εἶπες ; Δὲν θέλεις νὰ μοῦ τὸ δώσης αὐτὸ τὸ γράμμα ; Ἄ, ἔτσι λοιπόν ; Τότε θὰ σοῦ τὸ πάρω διὰ τῆς βίας. Ἄκουσες ; *(Σηκώνεται καὶ τὴν πλησιάζει ἀπειλητικά).*

ΜΑΡΘΑ.— Στάσου, Φελίξ !... Ἄκουσέ με... Τὸ ἀπαιτεῖς νὰ σοῦ τὸ δώσω αὐτὸ τὸ γράμμα ; Σκέψου καλά... Σκέψου το...

ΦΕΛΙΞ.— Μάλιστα, τὸ ἀπαιτῶ.

ΜΑΡΘΑ.— Καλὰ λοιπόν. Νά, πάρε το. *(Βγάζει τὸ γράμμα μέσα ἀπὸ τὸ κορσάζο της καὶ τὸ δίνει, κλαίγοντας).*— Πάρε το, διάβασέ το, ἱκανοποίησε τὴν περιέργειά σου. Μὰ ἀφοῦ τὸ διαβάσεις, θυμήσου ὅτι ἐσὺ... ἐσὺ τὸ ἀπαίτησες νὰ σοῦ τὸ δώσω.

ΦΕΛΙΞ, *(ἀνοίγει τὸ γράμμα καὶ τὸ διαβάζει) :* «Ἀγαπητὴ καὶ καλόκαρδη κυρία....» *(Κυττάζει ἄγρια τὴ Μάρθα).*— Ἔτσι, ἔ ;... «Ἀγαπητὴ καὶ καλόκαρδη κυρία ;...» Ἄπιστη !...

ΜΑΡΘΑ.— Φελίξ, σὲ παρακαλῶ, διάβασέ το πρῶτα, κι' ὕστερα μὲ κρίνεις.

ΦΕΛΙΞ, *(ἐξακολουθεῖ τὸ διάβασμα) :* «Ἀγαπητὴ καὶ καλόκαρδη κυρία, σᾶς εὐχαριστῶ μ' ὅλη μου τὴν καρδιὰ γιὰ τὸ ποσὸν ποὺ μοῦ στείλατε. Εἴσαστε τόσο καλή ! Χάρις σὲ σᾶς, τὸ παιδάκι μου δὲν στερεῖται πειὰ τίποτα. Εἴστε ἕνας ἄγγελος καὶ παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ σᾶς δίνη κάθε εὐτυχία. Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ καὶ γιὰ τὴν ἐργασία ποὺ προσπαθεῖτε νὰ μοῦ δρῆτε. Φιλῶ τὸ χέρι σας, κυρία...».

ΛΕΥΚΗ ΙΑΚΩΒΟΥ

(Ὁ Φελὶξ ἀφίνει νὰ πέση τὸ γράμμα ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ σκύβει ταπεινωτικὰ τὸ κεφάλι του).

ΜΑΡΘΑ.— Λοιπόν ;... Γιατί δὲν μιλᾶς, Φελίξ ;

ΦΕΛΙΞ.— Ὤ, Θεέ μου... Θεέ μου !... Εἶνε δυνατόν ;...

ΜΑΡΘΑ.— Γνωρίζεις αὐτὴ τὴ γυναῖκα, Φελίξ ; Δὲν σοῦ εἶνε βέβαια ἄγνωστο τ' ὄνομά της : Λευκὴ Ἰακώβου... Τὴ γνωρίζεις ;

ΦΕΛΙΞ, *(συντριμμένος).*— Συχώρεσέ με, Μάρθα... συχώρεσέ με !

ΜΑΡΘΑ, *(δακρυσμένη).*— Ἡ δυστυχισμένη Λευκή !... Ἀφοῦ τὴν ἀποπλάνησες, τὴν ἐγκατέλειψες ὕστερα μ' ἕνα παιδὶ στὴν ἀγκαλιὰ γιὰ νὰ παντρευτῆς μ' ἐμένα. Ἐγὼ δὲν ἤξερα τίποτα γιὰ ὅλ' αὐτά. Τὰ ἔμαθα ὅλα μετὰ τὸ γάμο μου. Ἡ φτωχὴ κόρη ἀπελπισμένη ἀπὸ σένα, κατέφυγε σ' ἐμένα. Εἶνε τώρα ἕνας χρόνος ποὺ τὴ συντηρῶ αὐτὴ καὶ τὸ παιδί της, χωρὶς νὰ σοῦ πῶ τίποτα. Κι' ἐσύ... ἐσύ, ὁ αἴτιος ὅλης τῆς συμφορᾶς, μ' ἔβρισες πρὸ ὀλίγου, μὲ εἶπες ἄπιστη !... Ἄ Φελίξ... Φελίξ εἶσαι σκληρός !...

ΦΕΛΙΞ, *(γονατίζει μπροστὰ στὴ Μάρθα καὶ φιλεῖ τὰ χέρια της).*— Συχώρεσέ με, καλή μου, ἁγία μου Μάρθα, συχώρεσέ με...

ΜΑΡΘΑ, *(τὸν βοηθεῖ νὰ σηκωθῆ).*— Ναί, Φελίξ, σὲ συγχωρῶ. Σὲ συγχωρῶ γιατί σ' ἀγαπῶ... Σὲ συγχωρῶ γιὰ ὅλα... γιατί σὲ λατρεύω... Καλέ μου Φελίξ, μὴν κλαῖς... Αὐτὴ εἶνε ἡ ζωή... Ἔλα στὴν ἀγκαλιά μου, καλέ μου... Κι' ἂς μὴν ξαναμιλήσουμε γιὰ τὰ περασμένα. Θὰ φροντίζω ἐγὼ γιὰ τὴ φτωχὴ νέα καὶ τὸ παιδί της, τὸ παιδί σου... Ἐγώ, Φελίξ... Γιατί σ' ἀγαπῶ... σ' ἀγαπῶ !..

ΜΑΡΘΑ.— Γιατί δὲν μοῦ μιλᾶς, ἀγαπημένε μου ;...

«Φιγαρὼ» ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἐπεστράφη ἀπὸ ὅλα τὰ καφενεῖα καὶ τὰ περίπτερα τοῦ Καρτιὲ Λατὲν ἀπούλητο !... Ἀπὸ τὸ χαντάκωμα αὐτὸ ὁ Λακρουὰ ἔσωσε τὸ «Φιγαρὼ» μ' ἕνα ἄλλο τέχνασμα. Τὴν ἡμέρα ποὺ γινόταν ἡ κηδεία τοῦ στρατηγοῦ Φουᾶ, ἔγραψε ἕνα πομπῶδες ἐπικήδειο ἄρθρο καὶ τὸ φύλλο πουλήθηκε σὲ διπλάσιο ἀριθμὸ μεταξὺ τῶν θαυμαστῶν τοῦ δημοφιλοῦς αὐτοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ Λακρουὰ ὑπῆρξε κυρίως ἕνας ἀτ' τοὺς μανιωδεστέρους βιβλιοφίλους τοῦ κόσμου. Ἡ βιβλιογραφικὲς ἐργασίες του ἦσαν μνημειώδεις. Ἡ βιβλιοθήκη του πλουσία.

—Ἀγαπῶ, ἔλεγε, ἕνα σπάνιο βιβλίο, περισσότερο κι' ἀπὸ μιὰ ὡραία γυναῖκα !...

Ἔγραψε ἐπίσης ἀρκετὰ φιλολογικὰ ἔργα καὶ ἀπέθανε ὅταν εἶχε κατακτήσει τὴν δόξα καὶ εἶχε ἀναγνωρισθεῖ παγκοσμίως.

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ

—Ὅποιος κάθεται μαργώνει κι' ὅποιος περπατεῖ μαζώνει

—Καλότυχος ποὺ ὑπόμεινε κι' ἄλλοι ποὺ παραπάρθει.

—Ὅποιος μές στὸ μύλο μπαίνει, λερωμένος πάντα βγαίνει.

—Ὅποιος κοιμᾶται μὲ σκύλους, σηκώνεται μὲ ψύλλους.